

СЕКЦІЯ 3
ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ
НЕСТАБІЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Катерина ВОЛОЩУК,
д-р. екон. наук, професор кафедри економіки,
підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Юлія ВОЛОЩУК,
д-р. екон. наук, доцент кафедри економіки,
підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Віталій МОСКАЛЮК, аспірант
зі спеціальності «Економіка»
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський

ВПЛИВ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНУ
БЕЗПЕКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стійкість та стабільність економічної діяльності суб'єктів підприємництва залежить від впливу чинників зовнішнього підприємницького середовища, зокрема, несподіваних змін ринкової кон'юнктури і умов діяльності на конкретному ринковому сегменті, недобросовісної конкуренції, інституційних деформацій, характеру взаємодії з органами публічної влади та інших. Створення сприятливого бізнес-середовища, як основи економічної безпеки бізнесу, передбачає вирішення проблем захисту прав та збалансування інтересів стейкхолдерів, адже економічна безпека бізнесу в сучасних умовах перетворюється в одну з основних конкурентних переваг господарюючого суб'єкта та є передумовою економічного розвитку України. Тому, актуалізується проблема дослідження впливу зовнішнього середовища на формування економічної безпеки бізнесу в Україні.

Характеристика зовнішнього середовища, визначення його впливу на формування бізнесу в Україні обумовлена об'єктивними передумовами та сучасними викликами. При цьому питання впливу зовнішнього середовища на

економічну безпеку бізнесу виявилися найменш розробленими як в теоретичному, так і в практичному аспектах. Бізнес як процес може існувати тільки в середовищі, де безпосередньо будуть присутніми зовнішні чинники, що інтегровано забезпечують сприятливі умови для його розвитку.

Сучасна економічна наука дає підстави розглядати бізнес-середовище як складну, багатовимірну, поліфункціональну систему, яка формується суб'єктами економіки та інститутами, а також чинниками правового, політичного, соціального, економічного характеру, які створюють умови функціонування і розвитку бізнесу, здійснення ділових відносин, використання потенціалу, досягнення цілей суб'єктів господарювання [1].

Бізнес-середовище можна поділити на дві складові частини: середовище прямого впливу та середовище непрямого впливу. До середовища прямого впливу зазвичай відносять споживачів, постачальників, посередників і конкурентів. До середовища непрямого впливу можна віднести економічну, політичну ситуацію, соціально-демографічну, природну, правову, технічну і технологічну складову середовища.

Таким чином саме середовище непрямого впливу визначає управлінські рішення, спрямовані на формування цілей, стратегії і тактики організації. Однак необхідно весь час пам'ятати та враховувати в практичній діяльності, що кожна зі складових загального середовища непрямого впливу в тій чи іншій конкретній ситуації може вплинути не тільки на технології управління, але навіть і на саму можливість існування бізнесу.

Найчастіше бізнес-компанія починає замислюватися про свою безпеку тільки після того, як виникли значні проблеми і позначилися фінансові втрати. Вирішення питань безпеки набуває особливої гостроти в умовах впливу зовнішнього середовища, динамізму та поліструкторності глобалізаційних процесів та постійних викликів.

Бізнес-середовище визначає, наскільки сприятливими є умови ведення бізнесу, що своєю чергою визначає рівень витрат, ефективність та конкурентоспроможність підприємств. Під бізнес-кліматом у сучасній

літературі розуміють адміністративні процедури започаткування, ведення та припинення бізнесу, захист прав власності інвесторів, кредиторів та акціонерів, антимонопольне регулювання, підтримка розвитку малого та середнього бізнесу тощо. На рівні підприємства бізнес-середовище впливає на витрати, на рівні галузі – на структуру ринку та конкуренцію, на рівні національної економіки – на привабливість країни для іноземних інвесторів [2].

Складний трансформаційний процес в економіці України, який протікає під дією глобальних викликів, історичних чинників та економічних законів непомірно затягнутий в часі, а в останні роки супроводжується й кризовими явищами та негативними тенденціями розвитку бізнес-середовища. За роки незалежності в Україні бізнес зазнав численних випробувань й продовжує перебувати в економічній турбулентності. Як зазначають в бізнес-асоціаціях, оцифрувати потенційні збитки у зв'язку з пандемією фактично неможливо через складність прогнозування потенційних масштабів поширення вірусу в Україні [3].

За визначенням Світового банку, бізнес-середовище складається з набору інституціональних, нормативно-правових та регуляторних умов, за яких працює бізнес [4].

Інституціональні умови формуються під впливом розгалуженої системи регулювання і підтримки бізнесу, нормативно-правові створюються законодавчою базою як полем взаємодії суб'єктів бізнесової діяльності, тоді як регуляторні умови характеризують прозорість та послідовність державної політики у сфері регулювання бізнесу та пов'язані із процесами ліцензування, реєстрації, сертифікації підприємницької діяльності.

Для бізнес-середовища характерними є наступні його особливості: бізнес-середовище є частиною суспільного середовища та в ідеалі слугує підвищенню національного багатства і добробуту; функцією якості бізнес-середовища є ефективність економічних процесів у країні; бізнес-середовище має властивості територіальної цілісності; бізнес-середовище формується факторами (правового, політичного, соціального, економічного характеру),

сукупність яких створює умови для функціонування бізнесу економічних суб'єктів конкретного суспільства, здійснення ділових відносин та функцій. Особливістю бізнес-середовища є те, що воно має територіальну цілісність, у межах якої представлене господарюючими суб'єктами та інститутами з їх взаємозв'язками та взаємовідносинами.

Зміна бізнес-середовища відбивається у динаміці кількості суб'єктів господарювання. Так, в Україні, відповідно статистичних даних Державної служби статистики, у 2021 році загальна кількість суб'єктів господарювання складала 1956248 одиниць, що на 227680 одиниці менше відповідного показника 2010 року (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка чисельності суб'єктів господарювання України [5]

Рок и	Кількість суб'єктів господарювання, одиниць									
	У тому числі									
	Усього	підприємства					фізичні особи-підприємці			
		усього	великі	середні	малі	з них мікро-підприємства	усього	суб'єкти середнього підприємництва	суб'єкти малого підприємництва	з них суб'єкти мікро-підприємництва
2010	2183928	378810	586	20983	357241	300445	1805118	360	1804758	1793243
2011	1701620	375695	659	20753	354283	295815	1325925	306	1325619	1313004
2012	1600127	364935	698	20189	344048	286461	1235192	362	1234830	1224315
2013	1722070	393327	659	18859	373809	318477	1328743	351	1328392	1318703
2014	1932161	341001	497	15906	324598	278922	1591160	712	1590448	1580965
2015	1974318	343440	423	15203	327814	284241	1630878	307	1630571	1626589
2016	1865530	306369	383	14832	291154	247695	1559161	281	1558880	1553041
2017	1805059	338256	399	14937	322920	278102	1466803	317	1466486	1458980
2018	1839593	355877	446	16057	339374	292772	1483716	419	1483297	1471965
2019	1941625	380597	518	17751	362328	313380	1561028	378	1560650	1550633
2020	1973577	373822	512	17602	355708	307871	1599755	344	1599411	1591031
2021	1956248	370834	610	17502	352722	304650	1585414	309	1585105	1576208

Динаміка показників діяльності суб'єктів господарювання України та їхньої економічної активності демонструє неготовність бізнесу до сучасних викликів, вразливість до кризових явищ і накопичення численних внутрішніх дисбалансів. За результатами узагальнення кількісних показників розвитку підприємництва є всі підстави стверджувати про те, що рівень економічної безпеки бізнесу в Україні є низьким. Про це свідчать низький фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, низький рівень рентабельності операційної діяльності підприємств, перевищення суми кредиторської заборгованості над дебіторською, збільшення частки підприємств, які не здійснюють фінансово-господарської діяльності, велика частка збиткових підприємств, яка становить понад третину від усіх суб'єктів господарювання, мала середньомісячна заробітна плата одного найманого працівника тощо.

Зважаючи на те, що в останні роки кількість суб'єктів господарювання повільно зростала, тобто частково ситуація покращилася, це дозволяє припустити, що зростання їх кількості свідчить про поліпшення умов ведення бізнесу, але пандемія COVID-19 внесла свої корективи не тільки в Україні.

Бізнес в Україні має критичне зниження попиту та втрату ринків збуту, втрату традиційних ланцюгів постачання, брак робочої сили, погіршення фінансового стану підприємств, збільшення дебіторської та кредиторської заборгованості, нестача обігових коштів, збільшення кількості випадків рейдерства.

Кількість суб'єктів господарювання в Україні є результативним показником та індикатором стану бізнес-середовища, яке характеризується наявністю значних інституційних деформацій. Інституціональні, нормативно-правові та регуляторні умови, за яких працює бізнес в Україні, повинні сприяти ефективному функціонуванню підприємницького середовища, розвитку малого й середнього бізнесу, стимулюванню підприємницької діяльності та швидкому реагуванню та адаптації господарюючих суб'єктів до сучасних викликів.

Натомість інститути, які мають сприяти забезпеченню економічної безпеки бізнесу в Україні, розвинені досить слабо, відповідні економічні суб'єкти зазвичай не виступають носіями реальної ринкової влади, не виконують покладених на них функцій, в чому проявляється деструктивний вплив зовнішнього середовища та виявляється необхідність забезпечення економічної безпеки бізнесу як складової соціально-економічного розвитку та передумови досягнення національних економічних інтересів України.

Більше того, в Україні та регіонах все ще не створено сприятливого бізнес-середовища для забезпечення економічної безпеки бізнесу. Характерними для нашої держави залишаються такі проблеми та перешкоди, як низький рівень захищеності інтересів інвесторів, що стримує процеси як внутрішнього, так і зовнішнього інвестування та перешкоджає належному оновленню матеріально-технічної бази вітчизняних підприємств, технічній модернізації економіки; критично низька ефективність (стосовно стимулювання ділової активності населення) системи оподаткування, що практично унеможливує отримання підприємствами високих показників фінансової та економічної ефективності діяльності, не сприяє капіталізації підприємств, ведення ними «прозорої» підприємницької та фінансової діяльності. Дослідження показників розвитку бізнесу в Україні вказують, що поступово зростають кількісні показники, при цьому проблеми формування безпекоорієнтованого середовища залишаються актуальними.

Список використаних джерел

1. Ivanyuk B. The Impact of External Threats to the Economic Security of the Business / S. Onyshchenko, O. Maslii, B. Ivanyuk // Development and Strategic Management of Economic System: Collection of scientific articles. – Atlantis Press, Paris, France, 2019.

2. Конкурентні стратегії безпеки розвитку України у глобальному середовищі / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» ; заг. ред.: А. І. Мокій. Львів, 2019. 872 с.

3. Коронавірус: Віденський інститут опублікував прогноз для економіки України. Deutsche Welle, 2020. URL: <https://www.dw.com/uk/>

4. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://russian.doingbusiness.org/rankings>.

5. Статистична інформація. Державна служба статистики України, 2022 URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Світлана БЕЛЕЙ,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри бізнесу та управління персоналом
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці

РОЛЬ HARD TA SOFT SKILLS ПІДПРИЄМЦЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ УСПІХУ У СВІТІ VANI

Надшвидкі зміни відбуваються у реальному світі. Те, на що раніше знадобилися б десятиліття, відбувається за кілька місяців. Зникають старі правила і на їхньому місці не виникають нові, з'являється відчуття, що ми не відповідаємо вимогам нинішнього життя. Отож сучасний світу прийнято називати терміном VANI–світ, який запропонував футурист Джамаїс Кашіо [1].

VANI–світ – надшвидкий і складний, хаотичний світ, він не має чіткої структури. Порівняно з ним нестабільний VUCA виглядає зосередженням спокою та порядку.

Що означає VANI: «Тендітний (brittle) – всі звичні нам способи дій і методи можуть у будь-який момент зруйнуватися. Ніхто не захищений, немає надійної опори, будь-яка дрібниця може похитнути усталений порядок. Неспокійний (anxious) – такий світ тримає всіх у тривожному стані. Невідомо, де ти опинишся завтра, що незабаром станеться, які можливості будуть втрачені. Нелінійний (nonlinear) – не можна встановити чіткий зв'язок між причиною та наслідком. Подія може вплинути на майбутню мету несподіваним